

For sagen er jo, at verden har forandret sig gennemgribende, siden de to bestemmelser i 1849 blev indsat i grundloven. Meget groft sagt kan man sige, at vi er blevet flere mennesker om at dele de samme ressourcer, og sammenholdt med den industrielle udvikling har det naturligvis betydet, at også de politiske prioriteringer har forandret sig i de forløbne 150 år. Det gælder ikke mindst på planlægnings- og miljøområdet.

Jeg har noteret mig, at man fra forespørgernes side har givet udtryk for – og her citerer jeg en udtalelse fra hr. Svend Erik Hovmand til Week-endavisen fra den 26. april – at man ikke ønsker »noget partipolitisk fnidderfnadder blandet ind i sagen«.

Det er jeg glad for, for da jeg hørte det første indlæg her i dag, fik jeg pludselig den tanke, og det ønsker vi heller ikke i regeringen, og det er der heller ikke grundlag for.

De bestemmelser i grundloven, der er tale om, har som nævnt det tilfælles, at de tilsigter at beskytte borgernes retssikkerhed, og de stammer begge fra den første grundlov, grundloven fra 1849.

Grundlovens § 72 om boligens ukrænkelighed er, hvad man kalder en processuel eller, om man vil, proceduremæssig retsgaranti, som sikrer, at det kun er domstolene, der ved en retskendelse kan beslutte, at f.eks. husundersøgelse og eventuelt beslaglæggelse må foretages. Det gælder dog ikke, hvis lovgivningsmagten gør en »særegen undtagelse«, som bestemmelsen siger.

Grundlovens § 73 er ikke opbygget efter dette mønster. Hovedvægten lægges her ikke på det proceduremæssige, men på det økonomiske. Hvis et indgreb har karakter af ekspropriation, skal der betales fuldstændig erstatning. Den, der rammes af indgrebet, skal altså – lidt firkantet sagt – økonomisk stilles på samme måde, som hvis indgrebet ikke var foretaget.

Med hensyn til grundlovens § 72 er det som nævnt sådan, at lovgivningsmagten kan gøre en undtagelse fra kravet om en retskendelse.

Grundlovens hovedregel kan altså gennembrydes af lovgivningsmagten.

Det var klogt tænkt af grundlovens vise fædre, at samfundet naturligvis vil forandre sig. Man forudså altså allerede i grundloven, at en vis fleksibilitet kunne være nødvendig.

Som bestemmelsen siger, skal undtagelsen være særegen. Der er altså en grænse for, hvor langt man kan gå i denne retning. Men hvor denne grænse præcis skal trækkes, er et spørgs-

mål, som det i grundloven i vidt omfang er overladt til lovgivningsmagten at besvare. Grundloven overlader utvivlsomt lovgivningsmagten et vidt skøn på dette område. Der er således ikke grundlag for at antage, at den nuværende lovgivning, vi har vedtaget med et bredt flertal, skulle være i strid med grundloven.

Det er en kendsgerning, at der med tiden er gennemført en lang række lovbestemmelser, som giver administrative myndigheder adgang til privates ejendom uden retskendelse, og som altså fraviger grundlovens hovedregel. Jeg kan i den forbindelse henvise til justitsministerens svar af 8. januar 1996 til Folketingets Retsudvalg.

Der ligger flere vigtige årsager bag udviklingen på det område. En af de væsentligste er, at den offentlige tilskudslovgivning bl.a. på grund af EU-retten har været i kraftig udvikling. Her er det ofte nødvendigt, at de administrative myndigheder kan aflægge stikprøvevis kontrolbesøg hos de personer og virksomheder, som har modtaget samfundets støtte.

Vi har jo alle en interesse i, at det kontrolleres, at tingene går ordentligt til, men det ændrer naturligvis ikke ved, at grundlovens hovedregel om retskendelse kun bør fraviges, hvis der er et særligt behov herfor. Er der et sådant behov, bør anvendelsesområdet begrænses mest muligt, eventuelt sådan, at det kun omfatter adgang til forretningslokaler m.v., mens f.eks. private boliger holdes udenfor.

At regeringens lovforslag lever op til disse retningslinjer, påser Justitsministeriets Lovafdeling i forbindelse med den lovtekniske gennemgang, men i sidste ende er det Folketingets opgave at fastlægge retstilstanden på området inden for de grænser, som grundloven har sat.

Inden jeg vender mig til ekspropriationsbestemmelsen i grundlovens § 73, mener jeg, at det er på sin plads at se lidt nærmere på baggrunden for den regulering, som det her handler om. En stor del af denne regulering har jo til formål at beskytte naturen, dvs. beskytte dyre- og planteliv, bevare vore vandløb og vore søer, sikre vore kyster mod overudnyttelse osv. Vi er et lille land, som er forholdsvis tæt befolket, og derfor er vi nødt til at tage hensyn til hinanden og til naturen. Hvordan den enkelte grundejer eller jordejer forvalter de fælles naturværdier, er altså ikke kun en privat sag, men også et spørgsmål om at finde en balance mellem den enkeltes interesser og samfundets, vore alles fælles interesser.